

ปัจจัยในการเลื่อนฐานะทางสังคมของ จอมพล. ป. พิบูลสงคราม

ก. ชาติภูมิกำเนิด

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เกิดมาในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ดังนั้นชาติภูมิกำเนิดจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อการเลื่อนฐานะทางสังคม (social - mobility) และอาจเป็นข้อได้เปรียบต่อบุคคลผู้นั้น ถือกำเนิดมาในสกุลวงศ์หรือสกุลที่เป็นขุนนาง โอกาสที่จะได้รับการศึกษา โอกาสที่จะทำราชการ และเลื่อนตำแหน่งทางราชการ มักจะมีมากกว่าบุคคลที่เกิดในตระกูลสามัญ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้นำทางการเมืองและการปกครองที่สืบเชื้อสายมาจากสามัญชนที่มีบิดามารดาเป็นชาวนา ดังนั้นโอกาสในการเลื่อนฐานะทางสังคมจึงดีกว่าบรรดาบุตรหลานของเชื้อพระวงศ์หรือขุนนางทั้งหลายในขณะนั้น จะสังเกตได้ว่าในบรรดากลุ่มผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ส่วนมากมีพื้นเพมาจากตระกูลขุนนางแทบทั้งสิ้น อาทิเช่น พระยาพลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระยาภิรมย์ภักดี และ พลโท ประยูร ภมรมนตรี เป็นต้น

ดังนั้น การที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีโอกาสขึ้นมาเป็นผู้นำของประเทศทั้งทางด้านการทหาร การเมือง และการปกครองนั้น จึงมีใช้ลักษณะการเลื่อนฐานะโดยอาศัยพื้นฐานทางครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญเหมือนผู้นำบางคน

ข. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ถึงแม้จังหวัดคนหนองบัวจะเป็นเขตชนพระมหานครก็ตาม แต่สภาพโดยทั่วไปในขณะนั้นยังมีลักษณะแบบชนบท เพราะประชาชนส่วนมากมีอาชีพในด้านการเกษตร-

กรรม เช่น ทำนา ทำไร่ และทำสวน^๑ ดังนั้นวิถีชีวิตในเยาว์วัยของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กชาวชนบทโดยทั่ว ๆ ไป

จรรยา กุวานนท์ ได้กล่าวถึงสภาพการดำเนินชีวิตในวัยเด็กของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไว้ดังนี้ "จอมพล ป. พิบูลสงคราม หรือ เด็กชายแปลก ชิตตะสังคะ เล็กหุ้งตัวเลอะเทอะ เต็มไปด้วยโคลน อยู่บนสวนผักเขมา ตำบลบางเขน เมื่อ ๔๐ ปีก่อน"^๒

การที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม อยู่ในสภาวะแวดล้อมแบบชนบท โอกาสที่จะได้พบเห็นความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงมีไม่มากนัก ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางสังคมจึงไม่มีส่วนในการสร้างสรรค์สติปัญญาหรือทัศนคติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้แตกต่างไปจากเด็กชาวชนบทในขณะนั้น

ค. การศึกษาเล่าเรียน

เนื่องจากบิดามารดาของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้มีความอุตสาหกรรมในการประกอบอาชีพ จึงทำให้เป็นครอบครัวที่มีฐานะ^๓ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

^๑จากรายงานเศรษฐกิจประจำปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ปรากฏว่าในพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรี ๖๔๓ ตารางกิโลเมตรนั้นใช้เป็นที่เพาะปลูกรวม ๕๖๐ ตารางกิโลเมตรเป็นร้อยละ ๘๖.๖

^๒จรรยา กุวานนท์, ชีวิตการต่อสู้ของบุคคลสำคัญ, (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ๒๔๗๖), หน้า ๑๘ - ๒๐.

^๓ค. พิบูลสงคราม, จอมพล ป. พิบูลสงคราม, เล่ม ๑ (พระนคร : โรงพิมพ์มนตรี ๒๕๑๘), หน้า ๓๗.

และบรรดาพี่น้องทุกคน จึงมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนตามวัย ซึ่งนับได้ว่าเป็นข้อได้เปรียบของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กชนบทรุ่นราวคราวเดียวกัน เพราะลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนชาวชนบทส่วนมากฐานะยากจน จึงนิยมให้บุตรหลานช่วยทำงานมากกว่าศึกษาเล่าเรียน

จอมพล ป.พิบูลสงคราม เริ่มศึกษาคั้งแรกที่โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ซึ่งเป็นโรงเรียนในละแวกบ้านนั้น ถึงแม้อาคารสถานที่เรียนจะอาศัยศาลาวัดก็ตาม แต่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็มีความอุตสาหะ มานะพยายามเล่าเรียนอย่างดี รวมทั้งประพฤติก็นเป็นเด็กดีมีความเรียบร้อย ไม่ค้อรันซุกซน^๒

สำหรับสถาบันการศึกษาชั้นสูง ซึ่งเป็นที่นิยมในสมัยนั้นก็คือโรงเรียนนายร้อย เพราะนอกจากจะเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงและมีเกียรติแล้ว เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยที่สง่างามยังเป็นที่สะอึกตาแก่ผู้พบเห็นอีกด้วย บิดาของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้พา จอมพล ป.พิบูลสงคราม และ พล.ต.ประภิต ผู้พี่ชายไปฝากกับ พล.ต. พระยาสุรเสนา เพื่อศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อย

^๑ จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีพี่น้องรวมทั้งสิ้น ๕ คน ดังนี้

- ๑. พล.ต. ประภิต ขิตตะสังคะ
- ๒. จอมพลแปลก พิบูลสงคราม
- ๓. นางสาวเปลี่ยน ขิตตะสังคะ
- ๔. นายปรุง ขิตตะสังคะ
- ๕. พล.ต. ครรชิต ขิตตะสังคะ

^๒ ชนม์ ชมพูนุช, ม.ร.ว., ชีวประวัติและการต่อสู้ของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม, (พระนคร : สำนักพิมพ์ประมวลสาส์น, ๒๕๐๗), หน้า ๑๐.

^๓ ๑. พิบูลสงคราม, จอมพล ป.พิบูลสงคราม เล่ม ๑, หน้า ๓๕.

โรงเรียนนายร้อยทหารบก จัดตั้งขึ้นตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพะจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ (ร.ศ. ๑๐๖) เรียกว่า "คะเค็ดสกูล" ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่อีกหลายครั้ง เช่น โรงเรียนทหารสราญรมย์ โรงเรียนสอนวิชาการทหารบก ฯลฯ และครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ เปลี่ยนเป็นโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งปรากฏมาจนทุกวันนี้ เมื่อแรกตั้งโรงเรียนนายร้อยนั้น พระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะฝึกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้บังคับบัญชา คำนการทหารโดยตรง ดังนั้นทหารจึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการ คำนการ เมืองและการปกครอง แต่จะทำหน้าที่ป้องกันประเทศเพียงประการเดียวเท่านั้น จึงจะเห็นได้จากพระราชดำรัสเนื่องในพิธีเปิดโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ (ร.ศ. ๑๒๘) ความว่า

... การทหารนั้น น่าจะสำเร็จไปได้โดยที่มีผู้บังคับบัญชาควบคุมได้พอแก่การถึงแม้ว่าเราจะมีพลทหารมากมายเท่าใดก็ดี แต่ไม่มีผู้ควบคุมทหารเหล่านั้นเข้าสนามรบ ทหารเหล่านั้นก็ไม่สามารถจะไ้ช้ชนะแก่ข้าศึกได้เลย ย่อมต้องอาศัยนายทหารที่มีความรู้และสติปัญญาสามารถที่จะนำไปสู่ชัยชนะได้และควบคุมบังคับบัญชาในเวลาปกติ ก็นายทหารนั้นจะไ้มาจากไหนเล่า ก็ต้องไ้มาจากโรงเรียนนายร้อย คือ พวกเจ้านอง เพราะฉะนั้นเจ้าทั้งหลาย

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, (พระยาศร : โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๐๖)

จูงตัวออกสู่จุดหมายในการเล่าเรียนของตนให้เกิดขึ้น เตรียมการที่จะทำ
หน้าที่ซึ่งสำคัญที่สุด ซึ่งถ้าพูดในทางทำกาไรให้แก่เจ้าแผ่นดินก็เป็นกฎจรดอง
พระคุณที่ดียิ่งกว่าอย่างอื่น คือ หน้าที่ป้องกันความอริสระภาพของบ้านเมือง
นอนของเรา...

เมื่อเริ่มจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยนั้น บุปราภวาระระเบียบการรับบุคคลเข้า
ศึกษาตัวยังอยู่ในขอบเขตจำกัด กล่าวคือ ผู้มีสิทธิสมัครเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยนั้น
จะต้องเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ บุตรข้าราชการ หรือ บุตรนายทหารชั้นสัญญาบัตรเท่า
นั้น^๒ แสดงว่าการจัดการศึกษาในระยะแรกนั้นจัดเพื่อชนชั้นสูงมากกว่าเพื่อสามัญชน
ทั่วไป ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมเจ้านาย ยึดถือยศฐา
บรรดาศักดิ์เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นสามัญชนจึงไม่มีโอกาสเข้าศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน
แห่งนี้

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๑๑ ระเบียบวิธีการรับบุคคลเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน
นายร้อยได้เปิดขยายวงกว้างขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องการที่จะขยายกองทัพประจำ
การก็เป็นได้ เพราะสามัญชนเริ่มมีโอกาสที่จะสมัครเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนแห่งนี้
โดยมีหลักเกณฑ์ว่า สามัญชนนั้นจะต้องมีข้าราชการชั้นสัญญาบัตรเป็นผู้นำมาฝากและ
เป็นผู้รับรอง^๓ ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงมีโอกาสเข้าเรียนต่อในโรงเรียน
นายร้อย โดยมี พล.ท. พระยาสุรเสนา เป็นผู้ฝากและรับรอง

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐม เมื่อ
วันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ เป็นนักเรียนนายร้อยรุ่นที่ ๑๒ มีหมายเลขประจำ

^๑โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า หนังสือคู่มือนักเรียนนายร้อยพระ-
จุลจอมเกล้า, (พระนคร : โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๐๖),
ไม่ปรากฏหน้า.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

ตัวที่ ๒๑๓๕ และมีเพื่อนร่วมรุ่น ๒๐ คน อาทิ เช่น พลโท ประยูร ภมรมนตรี พล.อ.มังกร พรหมโยธี พล.ท. หลวงเกรียงศักดิ์ พิชิต พล.ต.อ. อุดล อุดลเทศ-จำรัส ฯลฯ ซึ่งต่อมาล้วนแต่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นกำลังสำคัญของชาติด้วยกันทั้งสิ้น

ระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ส่งเสริมให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ก้าวไปสู่ความสำเร็จในการเป็นผู้นำทางการทหารและผู้นำทางการเมืองในระยะเวลาต่อมา กล่าวคือ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ ณ โรงเรียนนายร้อย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการอบรมสั่งสอนและฝึกหัดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้มีคุณลักษณะของผู้นำที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะหล่อหลอมนักเรียนนายร้อยทุก ๆ คนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถในทุก ๆ ทาง ไม่ว่าจะเป็นนักรบ ผู้นำ สุภาพบุรุษ และผู้ปกครอง

โดยเฉพาะในด้านการเป็นผู้นำทางด้านทหารนั้น จัดว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ เพราะผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยและเป็นผู้นำทางทหารคุ้มครองป้องกันประเทศชาติ ดังนั้น นักเรียนนายร้อยทุกคนจะถูกสร้างสมอุปนิสัยและลักษณะทหารที่ดี เพื่อเตรียมตัวที่จะเป็นผู้นำต่อไปในอนาคต

จากทะเบียนประวัติการศึกษาของนักเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หนังสือคู่มือนักเรียนนายร้อย,

ในค่านการสร้างความเป็นผู้นำนั้น หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการอบรมสั่งสอนนักเรียนนายร้อยในค่านต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

๑. ความซื่อสัตย์ เป็นคุณสมบัติที่ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อน รวมทั้งผู้บังคับบัญชากว้าง ความซื่อสัตย์นี้ถ่วงกับความจริงเข้าด้วย จะยิ่งเพิ่มพูนความไว้วางใจมากยิ่งขึ้น

๒. ความรู้ การเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการงานในหน้าที่และเกี่ยวกับผู้ใต้บังคับบัญชายุ่งเหยิง รวมทั้งการนำข่าวสารต่าง ๆ มาแจ้งแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ ความเคลื่อนไหว เรื่อง สิทธิ ผลประโยชน์ โอกาส แห่งความก้าวหน้า ย่อมจะทำให้ถึงจุดความเชื่อมั่น จากผู้ใต้บังคับบัญชา

๓. ความกล้าหาญ อำนาจทางใจที่ควบคุมความกลัวไว้ได้ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำโดยเฉพาะความกล้าหาญที่แสดงออกมาร่างกาย ซึ่งเป็นสิ่งพึงประสงค์ เพราะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำยิ่งขึ้น

๔. ความเด็ดขาด เป็นความสามารถที่จะตกลงใจได้รวดเร็วทันทีและสั่งการด้วยความเฉียบขาด ฐิตะเจตน์ ทุกสถานการณ์ และเป็นการตกลงใจที่ถูกต้องและมีเหตุผล

๕. ลักษณะท่าทาง การปรากฏกายและการแสดงออกของผู้นำจะได้รับการเฝ้ามองดู เป็นตัวอย่างของผู้ใต้บังคับบัญชาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด จึงเป็นสิ่งควรระวัง^๑

หลักการอบรมความเป็นผู้นำเป็นกฎเบื้องต้นที่ผู้บังคับบัญชามีไว้เพื่อควบคุมหรือนำทางการปฏิบัติของตนต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นปัจจัยอันหนึ่งที่จะทำให้ผู้นำได้รับการยกย่องนับถือ การเชื่อฟัง ความไว้วางใจ และให้ความร่วมมืออย่างดี

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๒ - ๑๘๓.

ในขณะที่ศึกษาอยู่ ณ โรงเรียนนายร้อยนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นที่รู้จักและนิยมในบรรดาเพื่อนร่วมรุ่นว่าเป็นคนเก่ง มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดและมีไหวพริบที่เฉียบแหลม ซึ่งจะเห็นได้จากข้อเขียนของ พลโท ประยูร ภมรมนตรี ซึ่งกล่าวว่า "จอมพล ป. พิบูลสงคราม รักใคร่สนิทสนมกับฉัน เป็นคนละมุดละไม มีปฏิภาณเขาวัวไวไหวพริบดี ฉลาดเรียนเก่ง สอบได้ที่ ๑ - ๒ เสมอ พุดจาคมคาย ชอบสนุกสนเญ็บ แต่ขุ่นเอาเรื่อง"^๑

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เลื่อนฐานะจากนักเรียนนายร้อยชั้นปฐมมาเป็นนักเรียนทำกำรนายร้อยประจำกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๗ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ และโดยค้เป็นว่ที่นายร้อยตรีในปีเดียวกันนี้

ความสำเร็จทางการศึกษาได้เปลี่ยนสภาพและฐานะของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จากสามัญชนมาเป็นนายทหารที่มีเกียรติแห่งกองทัพไทย ดังข้อความที่ว่า "จากเด็กชายแปลก ชิตตะสังคะ ลูกชาวสวนเมืองนนทบุรี นักเรียนเก่าวัดเขมา กลายมาเป็น นายร้อยตรีหนุ่มแห่งกองทัพไทย"^๒ "นายร้อยหนุ่มลูกชาวสวนเมืองนนท์ วัย ๑๘ รูปร่างสูงปานกลาง พุดจาไพเราะ หากได้สนทนากับใคร ๆ ไม่ว่าเพศเดียวกันหรือต่างเพศไม่เคยมีใครรังเกียจที่อยากจะเป็นมิตรกับเขาเลย"^๓

ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้กล่าวถึงบุคลิกลักษณะและสภาพของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อครั้งสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย

^๑ประยูร ภมรมนตรี, พลโท, ชีวิต ๕ แดนดินของข้าพเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องนคร, ๒๕๑๘) หน้า ๒๒.

^๒สง่า คีมาภ, "นิมิตต์ สาธุ รปานํ กตัญญูทเวทิตา" อนุสรณ์ครบรอบ ๒๐ ปี โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม, (พระนคร : บริษัทธีระพานิช ๒๕๑๐) หน้า ๓๘.

^๓เอกขเรย์, ชีวประวัติบรรพชนชั้นนำของไทย, (พระนคร : โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร ๒๕๐๘) หน้า ๔๑๘.

และไปประจำการอยู่ที่พิษณุโลกว่า "นายร้อยศรีแปลก เป็นนายทหารหนุ่ม รูปสวย เป็นที่ต้องตาของหญิงยิ่งนัก อุปนิสัยขยันขันแข็งเพียร ไม่ย่อท้อต่อภาระงาน ผึกทหาร ในกองร้อยของเธออย่างสม่ำเสมอ"^๑

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ - ๒๔๖๑ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ศึกษาต่อใน โรงเรียนนายทหารปืนใหญ่และได้เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ผลการศึกษาของจอมพล ป. ปรากฏว่าอยู่ในชั้นดีเกินทั้ง ๒ ระยะ โดยเฉพาะผลการศึกษาในปีสุดท้ายของโรงเรียนเสนาธิการทหารบกนั้น ปรากฏว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม สอบได้ร้อยละ ๘๒.๑๒ % เป็นอันดับ ๑ ของนักเรียน โรงเรียนเสนาธิการทหารบกครั้งที่ ๑๐^๒

เนื่องจาก จอมพล ป. พิบูลสงคราม สอบได้ไต่ระดับ ๑ ทางการจึงส่ง ไปศึกษาและดูงานด้านทหาร ณ ประเทศฝรั่งเศส มีกำหนด ๓ ปี การที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีโอกาสไปฝรั่งเศสครั้งนี้ นอกจากจะเป็นการยกฐานะของ จอมพล ป. ให้สูงกว่าบรรดานายทหารหนุ่มรุ่นเดียวกันแล้ว ยังเป็นการเริ่มต้นเข้าไปพัวพันกับกิจการด้านการเมืองอีกด้วย โดยการเข้าร่วมกลุ่มกับผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ตามคำชักชวนของ พลโท ประยูร ภมรมนตรี และ นายปรีดี พนมยงค์

เมื่อเดินทางไปถึงฝรั่งเศสนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พำนักอยู่กับ ครอบครัวของ นายโมเร็ด เป็นเวลา ๔ เดือน เพื่อศึกษาด้านภาษา ต่อจากนั้นก็ย้าย ไปศึกษายังสถาบันต่าง ๆ กล่าวคือ ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ ศึกษาวิชาคำนวณ ที่วิทยาลัย *วิทยาลัย* ในกรุงปารีส และเข้า *วิทยาลัย* ในกรุงปารีส

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑สัมภาษณ์ ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม, วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๕.

^๒ประวัติการศึกษาของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จาก ร.อ. ส. ทรัพย์
วิจิตร อนุวัตร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.

ต่อมาในเดือนสิงหาคมก็เข้าศึกษาวิชาการทหารปืนใหญ่ที่
ปารีส (Ecole d'Application d'Artillerie) ที่ ฟองแตนโบล
จนสำเร็จได้รับประกาศนียบัตรจากสถาบันแห่งนี้ นับเป็นนายทหารไทยคนแรกที่
สำเร็จวิชาทหารปืนใหญ่จากฝรั่งเศส

สรุปและวิเคราะห์

จากการศึกษาสภาวะทางครอบครัว สังคมและการศึกษานั้น พอที่จะ
สันนิษฐานได้ว่า การเลื่อนฐานะของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จากสามัญชนสู่ตำแหน่ง
นายทหารของชาติ และผู้นำที่มีอำนาจทางการเมืองและการปกครองของไทยนั้นสืบ
เนื่องมาจากปัจจัย ๓ ประการ คือ

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับขุนนาง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง
ขุนนางกับสามัญชน ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นปัจจัยสำคัญที่เปิดโอกาสให้สามัญ
ชนได้อาศัยบารมีของขุนนางเพื่อฝากบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในสถาบันชั้นสูง หรือเข้า
รับราชการ การที่บิดาของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ
พล.ต. พระยาสุรเสนา จึงทำให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีโอกาสใช้สติปัญญา
ความสามารถในการเรียนยกฐานะของตนให้ทัดเทียมกับ บรรดาบุตรหลานขุนนางใน
ขณะนั้น

๒. ระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย ระบบการศึกษาของโรงเรียน
นายร้อยนั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะหล่อหลอมนักเรียนนายร้อยทุกคนให้เป็นบุคคลที่มีความ
สามารถในทุก ๆ ทาง ไม่ว่าจะเป็นนักรบ ผู้นำ สุภาพบุรุษ และผู้ปกครอง โดยเฉพาะ

° สิริ เปรมจิตต์, ชีวิตทางการเมืองของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม,
(พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสารการพิมพ์ ๒๕๐๐), หน้า ๒๗.

วิธีการปลูกฝังความเป็นผู้นำทางการทหารนั้นมิผลทำให้นักเรียนนายร้อยเป็นผู้ที่มีศิลปในการจูงใจ และขำนาญการให้ทหารปฏิบัติภารกิจจนเป็นผลสำเร็จด้วยความเชื่อมั่นไว้วางใจ นับถือ และให้ความร่วมมืออย่างภักดีนั้นล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เสริมสร้างบุคลิกลักษณะผู้นำทางการทหารอย่างสมบูรณ์ อันเป็นบันไดเบื้องต้นที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะใช้คุณสมบัติดังกล่าวเพื่อเสริมสร้างบารมีทางการเมืองในโอกาสต่อมา

๓. ความสามารถด้านสติปัญญา จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้มีความสามารถด้านสติปัญญาสูงเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่มีมาตั้งแต่กำเนิด คุณสมบัตินี้ทางด้านสติปัญญานี้ ทำให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ประสบผลสำเร็จด้านการศึกษาตลอดมา ผลการศึกษาที่ดีเด่นนั้นนอกจากจะเป็นที่ยกย่องกันในหมู่เพื่อน ๆ แล้ว ยังทำให้ฐานะทางสังคมของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เหนือกว่านายทหารรุ่นเดียวกัน เพราะเป็นนายทหารปืนใหญ่คนแรกที่สามารถสำเร็จการศึกษาจากประเทศฝรั่งเศส

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย